

УДК 321.01

Колібан Д.В.

аспірант кафедри менеджменту
Міжнародного університету «Україна»**КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЙ ПРОМИСЛОВОГО РОЗВИТКУ**

Статтю присвячено питанням формування основних концепцій стратегічного розвитку промисловості. Загальносистемна промислова політика спрямована на створення загальних правових, інституціональних та економічних умов, які максимально сприяють економічному розвитку країни.

Ключові слова: стратегія, промислова політика, ресурсний потенціал, державна підтримка, менеджмент.

Колібан Д.В. КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ СТРАТЕГИЙ ПРОМЫШЛЕННОГО РАЗВИТИЯ

Статья посвящена вопросам формирования основных концепций стратегического развития промышленности. Общесистемная промышленная политика направлена на создание общеправовых, институциональных и экономических условий, которые максимально способствуют экономическому развитию страны.

Ключевые слова: стратегия, промышленная политика, ресурсный потенциал, государственная поддержка, менеджмент.

Koliban D.V. CONCEPTUAL BASES OF FORMATION STRATEGIES INDUSTRIAL DEVELOPMENT

The article is devoted formation of the basic concepts strategic industrial development. System-wide industrial policy aimed at creating a common legal, institutional and economic conditions that are most conducive to economic development.

Keywords: Strategy, industrial policy, resource potential, government support, and management.

Постановка проблеми. Сучасний етап промислового розвитку характеризується розширенням меж і масштабів глобалізації у світовій економіці, яка призводить до загострення конкурентної боротьби між виробниками як на внутрішніх ринках окремих країн, так і на рівні світового ринку в цілому. За даних умов ефективність діяльності великих промислових комплексів на міжнародному ринку залежить від їх здатності швидко реагувати і вірно відслідковувати зміни, що відбуваються у глобальному середовищі. У зв'язку із цим виникає необхідність у розробці стратегій розвитку великих промислових комплексів в умовах невизначеності глобального середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми стратегічного управління в діяльності виробничих комплексів досліджували як зарубіжні, так і вітчизняні вчені: І. Ансофф, У. Кінг, Д. Кліланд, М. Портер, А. Стрікленд, А. Томпсон та ін. Істотний внесок у теорію перспективного планування та управління, стратегічної та інвестиційної діяльності здійснили вітчизняні вчені: О. Амоша, М. Чумаченко, С. Аптекарь, А. Акмаєв, Я. Берсуцький, І. Бланк, І. Булеєв, О. Вагонова, Ф. Євдокимов, М. Іванов, А. Кабанов, М. Лєпа, М. Румянцев, В. Хобта, А. Філіпенко, Ю. Макогон.

Дослідженню проблем глобалізації та аналізу глобальних трансформацій присвячено праці О. Білоруса, І. Бузько, А. Гальчинського, Б.П. Герста, Ч. Гіла, І. Дахно, М. Делягіна, Є. Кочеткова, Д. Лук'яненко, З. Луцишин, Ю. Макогона, В. Новицького, В. Омельченка, Т. Орехової, Ю. Пахомова, А. Поручника, Г. Томпсона, Д. Стигліца, А. Філіпенка, Дж.А. Хансона, О. Шниркова та ін.

Зазначені автори здійснили вагомий внесок у дослідження проблем діяльності великих промислових комплексів та в розвиток процесів глобалізації. Водночас недостатньо дослідженими залишаються питання стратегій розвитку великих промислових комплексів в умовах глобалізації, що визначає актуальність дослідження, його теоретико-методологічне та науково-практичне значення.

Мета статті полягає у дослідженні питань формування основних концепцій стратегічного розвитку промисловості

Виклад основного матеріалу дослідження. Під час формування промислової політики, що відповідає реалістичним цілям, організаційним і ресурсним можливостям країни на кожному з етапів розвитку економічної ситуації в ній, важливо чітко визначити основні її елементи, їхнє призначення в загальній конструкції промислової політики (цілі, типи політики, властивий їм інструментарій, необхідні умови реалізації). Треба при цьому обговоритися, що грані між методологічно виділеними елементами не є абсолютними, на практиці можливі їх змішані комбінації у складі промполітики (наприклад, завдання й методи, пріоритетні для певного етапу промполітики, можуть частково бути присутніми і використуватися на інших етапах) [1, с. 45].

Світовий досвід промполітики в країнах із перехідною економікою засвідчив, що вона розгортається у двох площинах: визначення й реалізації шляхів і заходів державного регулювання щодо реального сектора; розширення свободи підприємництва відповідно до його інтересів, розвиток змагальності між суб'єктами ринку з метою максимізації ефективності виробництва й досягнення його відповідності за обсягами й структурою суспільному попиту. Синтез цих напрямів промислової політики – діюча орієнтація зусиль суб'єктів ринку на досягнення загальноекономічних національних і регіональних цілей [2, с. 118].

Оптимальне поєднання ліберальних і диригентських підходів до стимулювання індустріального розвитку – важлива умова дієвості промислової політики в період ринкової трансформації економіки. Практика виробила два основних типи державної промполітики – загальносистемний і селективний.

Загальносистемна промислова політика спрямована на створення загальних правових, інституціональних та економічних умов, які максимально сприяють економічному розвитку країни. Вона діє ніби по горизонталі, її заходи не мають будь-якого вибіркового призначення (чіткої націленості на галузь, корпорацію, регіон), а поширюють свій вплив більш-менш рівномірно на всіх суб'єктів ринку, формують економічне й інституціональне, організаційне й правове середовище їхньої життєдіяльності. Загальносистемна промполітика переважно макроекономічна [3, с. 308].

Такого роду політика має ліберальний характер, тому що насамперед вона спрямована на забезпечення принаймні формальної рівності зовнішніх умов (економічних, правових) для всіх суб'єктів ринку. Разом із тим загальносистемна промполітика носить й диригентський характер, оскільки з її застосуванням держава формує певний господарський порядок, що пропонує деякі припустимі й загальноприйнятні рамки діяльності суб'єктів ринку, правила їхнього господарського поводження. Вона включає заходи державного впливу на економічне життя – податкові, грошові, валютні, митний режим, трудове законодавство, технічні й екологічні стандарти тощо [4, с. 76].

Загальносистемна промислова політика спирається на заходи для фінансової стабілізації, перетворення відносин власності, зокрема шляхом приватизації державної власності. Селективна промислова політика та її інструменти цілеспрямовано впливають на певні групи суб'єктів ринку (підприємства, види виробництва, галузі, регіони), а також певні види діяльності (підготовка кадрів, нарощування інформаційного й науково-дослідного потенціалів тощо). Її дія поширюється ніби по вертикалі (із центра по щаблях народногосподарської ієрархії аж до первинної ланки виробництва – підприємства). У цьому сенсі вона теж має переважно мікроекономічний характер [5, с. 45].

У такій політиці більш чітко й твердо проявляється регулююча, управлінська діяльність держави, що на мікрорівні в рамках селективної промислової політики має найбільш чіткої та енергійний вияв. Разом із тим селективна підтримка індустрії може бути найбільш ефективною, результативною, а її фактичний підсумок – максимально відповідати цілям промислової політики тільки тоді, коли максимально задіяні загальносистемні заходи щодо формування макроекономічного, інвестиційно-інноваційного, інфраструктурного й правового середовища ділового життя суб'єктів ринку. В іншому випадку проведення селективної промислової політики дає збої, може викликати непередбачені результати, у цілому її заходи виявляються малоефективними й залишаються епізодом, що не отримує логічного й широкого розповсюдження [6, с. 34].

Державна фінансова підтримка деяких ланок індустрії, якщо вона здійснюється в умовах інфляції, тим більше гіперінфляції, у найкоротший термін знецінюється, а селективна підтримка руйнується сама собою. Така підтримка, як показав досвід, приречена на невдачу ще й унаслідок того, що в суспільстві не створена система контролю над фінансовими потоками. У цьому випадку бюджетні дотації або кредитна емісія для підтримки реального сектора не досягають намічених цілей, невідомими шляхами перекочують у фінансовий сектор, використовуються в спекулятивних операціях, конвертуються у тверду валюту й витікають за рубіж. Спроби селективної підтримки реального сектора перетворюються у свою протилежність – руйнування вітчизняного виробництва.

При виконанні деяких обов'язкових економічних та організаційних умов можлива лише активна й ефективна системна селективна промислова політика. Ті рекомендації, що стосуються вироблення змістовної частини промислової політики, цінні лише тією мірою, в якій вони відповідають наявним умовам і спираються на певні досягнуті передумови з урахуванням факторів впливу внутрішнього і зовнішнього середовища.

У підтримці вибраних блоків промисловості, селективний підхід застосовується лише в умовах

виходу із кризи, коли з'являються можливості накопичення і починають відновлюватися нормальні процеси розширеного відтворення. Питання про критерії виділення об'єктів для селективної державної підтримки будуть досить важливими.

На пріоритети держпідтримки за пріоритетами сучасного науково-технічного прогресу в розвинутому світі наголошує значна частина економістів. Однак в умовах кризи, під час повороту до економічного зростання депресивної стабілізації, такий технократичний підхід до вибору пріоритетів практично також контрпродуктивний, як і висунення завдання наступу по всьому індустріальному фронті. Якщо розглянути технократичні пропозиції через призму викладених нижче критеріїв вибору пріоритетів для держпідтримки промислового виробництва, це стає очевидним. Стосовно умов становлення ринкового господарства справедливим тут виявиться суто економічний підхід. Тому тільки той господарюючий суб'єкт заслуговує підтримки, у продукції якого за проведення промислової політики зацікавлений платоспроможний споживач. Виправдано не стільки відразу вкладати кошти у виробництво, скільки посприяти розширенню попиту, якщо такий попит ще малий.

Ядро економічної політики та її складові частини – промислової політики – у забезпеченні сукупного платоспроможного попиту на внутрішньому ринку.

Наявність конкурентних переваг того чи іншого виду виробництва є другим критерієм. Переважною мірою переваги низького порядку (природні ресурси, відносно низька заробітна плата, обмежені витрати екологічного характеру тощо) – це базові конкурентні переваги української промисловості. Під час економічного розвитку варто завойовувати нові конкурентні складові, що створюють переваги вищого порядку (висока кваліфікація працівників, рівень менеджменту, унікальність продукції та застосуваннях технологій). Відносно низька частка імпорту у внутрішньому споживанні певної продукції – це зовнішня економічна ознака наявності конкурентних переваг у будь-якій ланці промислової індустрії.

Рентабельність обраного об'єкта держпідтримки, що забезпечує самофінансування його розширеного відтворення і поліпшення якісних параметрів виробничої бази, застосовуваних технологій і самого кінцевого продукту, може вважатися третім критерієм.

У початковий період післякризового відродження індустрії це особливо важливо, тому що обираються для пріоритетного розвитку, коли фінансові ресурси поза сектором відсутні або дуже обмежені, і тому масштабні процеси перерозподілу поки неможливі.

Четвертий критерій – більший вплив розвитку виду виробництва, що обирається, на все народне господарство як сили, що витягає з кризових провалів інші види виробництва. Держпідтримка обраного сектора індустрії повинна забезпечувати зростаюче і широке коло інших галузей, особливо сполучених галузей-постачальників (сировини, матеріалів, комплектуючих виробів, устаткування, засобів комунікації), послуги будівельників, транспортників, науково-дослідних і конструкторських організацій. Підйом основного виробництва, пожвавлення і ріст технологічно поєднаних із ним виробництв веде до збільшення сукупного обсягу зарплати, що супроводжує попит у галузях, що працюють не на сферу виробництва, а на особисте й суспільне непродуктивне поточне споживання й накопичення. Такі мультиплікативні ефекти призводять до пожвавлення і наступного підйому всього народногосподарського комплексу.

П'ятим, контрольним, критерієм можна вважати найнижчі інфляційні наслідки держпідтримки промислових підприємств. Збільшення витрат держави на підтримку розвитку промисловості у прямій формі (дотації, податкові пільги, пільгові цільові кредити, експортні премії тощо) і в непрямій (витрати держави на підготовку й перепідготовку кадрів, геологорозвідувальні роботи, розвиток НДЦКР, необхідних елементів виробничої інфраструктури) може призвести до дефіциту бюджету, податкових перевантажень, спровокувати інфляцію. Тому активізація промислової політики держави повинна супроводжуватися заходами антиінфляційного характеру.

Висновки. Застосування зазначених критеріїв при виробленні промислової політики вимагає широких і достовірних аналітичних і прогностичних розробок.

Наведені критерії визначення пріоритетів формування головних стратегій розвитку промислових підприємств у рамках державної промислової політики та різних способів підтримки обраних секторів індустрії дають змогу дати чітку економічну оцінку різних пропозиціям і проектам, обрати найбільш раціональні з них.

Звичайно, що при значному поліпшенні стану справ в економіці ступінь твердості застосування цих критеріїв визначення пріоритетів селективної промислової політики може бути зменшений.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Концепція державної промислової політики України / О.І. Амоша, та ін. – Донецьк: ІЕП НАН України, 2000. – 424 с.
2. Руденко А.В. Управління потоками капіталів у сучасній бізнес-моделі функціонування транснаціональних корпорацій: [монографія] / А.В. Руденко. – К.: Кондор, 2004. – 480 с.
3. Чентуков Ю.І. Розвиток українських високих технологій як напрям інноваційної стратегії України / Ю.І. Чентуков // Проблеми розвитку зовнішніх зв'язків і залучення іноземних інвестицій: регіональний аспект: зб. наук. праць. – Донецьк: ДонДУ, 2004. – С. 307–310.
4. Чентуков Ю.І. Інструментарій державної промислової політики в період кризи / Ю.І. Чентуков // Проблеми розвитку зовнішньоекономічних зв'язків і залучення іноземних інвестицій: регіональний аспект: зб. наук. праць. – Донецьк: ДонДУ, 2010. – Ч. 1. – С. 75–78.
5. Збалансована система показників: [монографія] / М.О. Кизим, А.А. Пилипенко, В.А. Зінченко. – Харків: ІНЖЕК, 2007. – 192 с.
6. Кизим М.О. Організація великомасштабних економіко-виробничих систем / М.О. Кизим. – Х.: Бізнес Інформ, 2000. – 108 с.

УДК 330.3:338.22

Корчева В.І.
аспірант

Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

ОЦІНКА ФІСКАЛЬНИХ ІНДИКАТОРІВ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

У статті здійснено оцінку основних фіскальних індикаторів України. Податкові надходження до бюджету проаналізовано згідно з методологією циклічного коригування, що допомогло оцінити їх реальний, незалежний від циклічних коливань економіки обсяг. Ефективність оподаткування в Україні розглянуто через розрахунок індексів, запропонованих сучасною методологією Віто Танзі: індексу концентрації, індексу дисперсії, індексу ерозії, індексу запізнення, індексу конкретності, індексу об'єктивності та індексу витрат psl час збору податків. За допомогою трипараметричного метода було оцінено показники крапок Лаффера для України. Такі розрахунки дали змогу дійти до певних висновків щодо сучасного стану фіскальних показників та основних недоліків податкової системи України.

Ключові слова: фіскальні індикатори, тест Віто Танзі, циклічне коригування податкових надходжень, точки Лаффера, еластичність податків.

Корчева В.И. ОЦЕНКА ФИСКАЛЬНЫХ ИНДИКАТОРОВ УКРАИНЫ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ

В статье произведена оценка основных фискальных индикаторов Украины. Налоговые поступления в бюджет проанализированы с учетом методологии циклической корректировки, что помогло оценить их реальный, независимый от циклических колебаний объем. Эффективность налогообложения в Украине рассмотрена путем расчета индексов, предложенных современной методологией Вито Танзи: индекса концентрации, индекса дисперсии, индекса эрозии, индекса запоздания, индекса конкретности, индекса объективности и индекса расходов при сборе налогов. С помощью трехпараметрического метода были оценены показатели точек Лаффера для Украины. Такие расчеты позволили сделать определенные выводы касательно современного состояния фискальных показателей и основных недостатков налоговой системы Украины.

Ключевые слова: фискальные индикаторы, тест Вито Танзи, циклическая корректировка налоговых поступлений, точки Лаффера, эластичность налогов.

Korcheva V.I. THE EVALUATION OF UKRAINIAN FISCAL INDICATORS IN THE MODERN CONDITIONS OF ECONOMIC DEVELOPMENT

In the article the main fiscal indicators of Ukraine are evaluated. Tax revenues have been analyzed taking into account the cyclical adjustment methodology, which has helped to assess their real, independent of cyclical fluctuations, volume. Tax Efficiency in Ukraine was examined by calculating the indices proposed by the Vito Tanzi tax productivity test: concentration index, dispersion index, erosion index, index of lag in tax collection, specialization index, objectivity index, burden index and the index of collection expenditures. Also, using the three-parameter method, the Laffer's points for Ukraine were assessed. These calculations allowed to formulate specific conclusions about the current state of fiscal indicators and the principal weaknesses of the Ukrainian tax system.

Keywords: fiscal indicators, Vito Tanzi testing, cyclical adjustment of the tax revenues, Laffer's points, tax elasticity.